26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7120 — 10 ՅՈՒՆԻՍ 1909 — ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

23 Juin 1909 — 26me année — N. 7120

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Գրշ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի համար տարեկան	100 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌كین بویاجیان
درسعادت قلعه‌سی

ARÉVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՁԱՐԵՐՈՒ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

ԻՆՉ ԸՍԱՒ ԶԱՐԸ — ԻՆՉ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ԲԵԹԼԵՀԷՄ, 1 յունիս

Վեհ. Հայրապետը ամսոյս 27ին ողջամբ և հանգիստ ժամանեց մայրաքաղաքս։ Թէ՛ հոս և թէ Օսմանեան կառավարութեան և հայ գաղութին կողմէ շքեղ ու փայլուն ընդունելութիւն տեղի ունեցաւ։ Հայրապետին լուրջ և պատկառազդու արտայայտութիւնը ու կշռուած խօսքերը շատ լաւ տպաւորութիւն կը թողուն մերայիններու և օտարներու վրայ։ Մայրաքաղաքին թերթերը Ս. Կաթողիկոսի մասին գրուատալից տողեր նուիրեցին, գլխաւորապէս Նովոյէ Վրեմիա։ Վեհափառը մայիս 28ին այցելեց նախարարապետ Սդոլիբինի, տեսակցութիւնը քսան վայրկեան տեւեց։ Խօսակցութեան նիւթը դարձաւ հայ ուսումնարաններու ծրագիրը ընդլայնելու, երգումը հայերէն կատարելու և բանտարկեալներու ազատման խնդիրներուն շուրջը։ Նախարարը առաջին երկու խնդիրներուն համար նպաստաւոր խոստումներ ըրաւ, իսկ բանտարկեալներուն համար ըսաւ թէ անմիջապէս քննութիւն բացուելով անմեղները պիտի արձակուին և մնացածները դատարան յանձնուին։

Նորին Վեհափառութեան և հետեւորդներուն բնակութեան տեղ սահմանուած է հայ եկեղեցիին յարակից Լազարեանց վարժարանը, մայրաքաղաքիս ամէնէն լայն և բանուկ մէկ պողոտային վրայ։

Այսօր Վեհ. Հայրապետը ներկայացաւ Զարին, Բեթլեհէմի պալատը։ Շքեղ ու արքայավայել եղաւ ընդունելութիւնը։ Առանձին սենեակի մը մէջ Կաթողիկոսն ու Զարը տեսակցեցան. թարգմանի պաշտօնը կը կատարէր Բրօֆ. Նիքոլա Մառ։

Աւասիկ Զարին առ Հայրապետն Հայոց գրաւորապէս ուղղած խօսքերուն թարգմանութիւնը և Վեհ. Կաթողիկոսին պատասխանը, զոր ինք անձամբ գրի առաւ.

ԶԱՐԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

«Ուրախ եմ տեսնելու Ձերդ Սրբութիւնը, Ռուսաց պետութեան սահմանները մտնելէ անմիջապէս յետոյ, Ձեր նոր պարտաւորութիւնները կատարելու ձեռնամուխ ըլլալէ առաջ։ Ըստ օրինակի իմ նախնեաց, վերարերելով ուղիղ բարեացակամութեամբ դէպի իմ հպատակ Հայ ժողովուրդս, ինչպէս և դէպի Ձեր կառավարութեան յանձնուած Հայ (Լուսաւորչական) Եկեղեցին, ես չեմ կասկածիր որ ամէն ջանք ու ճիգ պիտի թափէք Ձեր ապագայ գործունէութեամբ ամրապնդելու Ձեր հօտի անդամներուն մէջ քրիստոնէական հաւատոյ ճշմարիտ ոգին։

«Միեւնոյն ժամանակ ես վստահ եմ որ դուք իբրեւ հաւատարիմ զաւակ Ձեր նոր հայրենիքին, որ կ'ընդունի զՁեզ այդպէս ուրախագին, կը յորդորէք Ձեր հօտը դէպի խաղաղ ու առաքինի կեանք ու հնազանդութիւն օրինական իշխանութեանց։ Ի նկատի ունենալով մասաղ սերունդի կրթութիւնը քրիստոնէական եկեղեցւոյ ոգիով, ես կը սպասեմ Ձեզմէ առանձին ուշադրութիւն դարձնել կարգաւորելու Ձեր խնամոց յանձնուած հոգեւոր կրթական հաստատութիւնները օրէնքի ցուցուցած հիմունքներուն վրայ, որպէս զի ուսանող մանուկները կրթուին ընդհանուր հայրենիքի՝ Ռուսիոյ անձնուիրութեան ու սիրոյ ոգիով։

«Թող այժ տայ ձեզ իմ վստահութիւնս, որով հաստատեցի զձեզ Էջմիածնի Մայրագոյն Պատրիարք-Կաթողիկոս համայն Հայ ժողովրդեան բարդ ու պատասխանատու պաշտօնին մէջ։»

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Նորին Վեհափառութիւն ամենարբնպաշտ Թագաւոր-Կայսր ամենայն Ռուսաց.

«Ամենախորին շնորհակալութիւն որ ձեր Կայսերական Մեծութիւնը համայն Հայոց հոգեւորական ու աշխարհիկ պատգամաւորներու կողմէ իմ ի Մայրագոյն Պատրիարք և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց ընտրութիւնը բարեհաճ կամօք հաստատեց։

«Նոյնպէս երախտագիտական ջերմ զգացմամբ շնորհակալութիւն ձեզ, Վեհափառ Տէր, որ Բարձրագոյն հաճութիւն ունեցաք Ձեր Կայս. ներկայութեան ընդունիլ զիս՝ Ձեր խոնարհ հպատակն և ունկնդրութիւն շնորհելով ինձ, երջանիկ ու բարեբախտ թողուցիք զիս։

«Նուիրական պարաք կը համարեմ յայտնել թէ ես՝ Ձեր Վեհափառութեան հաւատարիմ հպատակը՝ ցարդ ամէն կուսակցութիւններէ բարձր մնացած եմ. իմ հայեացքն է որ հայ հոգեւորականութիւնը ընդհանրապէս և Ռուսաստանի մէջ մասնաւորապէս բոլոր կուսակցութիւններէ խստա հեռու մնայ։

«Այս նպատակին պիտի հրաւիրեմ և Ձեր Մեծութեան անկեղծ հպատակ Հայոց ժողովուրդը և ջերմեռանդօրէն պիտի աշխատիմ որ քրիստոնէական վսեմ ոգիին ու բարոյականին մէջ կրթուին թէ՛ հայ հոգեւորականութիւնը և թէ Հայոց ժողովուրդը, ինչպէս Ձեր Մեծութեան կամքն ու փափագն է, որպէս զի Ձեր Վեհափառութեան հայրական կաթոգին սերն ու շնորհները վայելեն և Ձեր Արքայական հովանաւորութեան ներքեւ ամէնքն իրենց գործերով զբաղին և խաղաղօրէն ու օրինաց սահմանին մէջ ապրին ու զարգանան յօգուտ և ի շինութիւն Հայոց Եկեղեցիին ու մեր Հայրենիքին։ Այս է և պիտի բլայ իմ՝ Նորին Մեծութեան խոնարհ հպատակին գործունէութեան ուղղութիւնը։

Վեհափառ Տէր,

«Յայտնելու համար սակայն այս ուղղութեան և գործունէութեան մէջ, ամենայն Հայոց Մայրագոյն Պատրիարք-Կաթողիկոսի վարչական, կրթական և այլ հոգեւորական գործերու մասին հեղինակութիւնը և օրոշ իրաւունքներ անխախտ և իր ուժին մէջ մնալը կարեւոր է...։ Հոս թագաւոր-Կայսրը ընդմիջելով չշարունակեց.

«—Ի՞նչ կը հաւատամ թէ Ձեր Կայսերական Մեծութեան ալ կամքն է։

«Որին համոզում ունիմ որ ամենայն Ռուսաց ամենաողորմած Թագաւոր-Կայսրը կը թոյլատրէ ինձ՝ իր ամենահաւատարիմ հպատակին, յայտնելու թէ արդարութիւնը, գթութիւնն ու շնորհը Նորին Մեծութեան հետ անմեկնելիօրէն միացած են։ Այս խոր համոզումս հետեւանքով Նորին Վեհափառութեան Կայսերական գթութիւնն ու շնորհը պիտի խնդրեմ իր հաւատարիմ հայ բանտարկեալներու ազատման համար...։

Վեհ. Զարը ընդմիջելով, յարեց.

—«ՄԻՆՉԵՒ ԿՈՎԿԱՍ ՀԱՄՆԻՐ, ԱՆՈՆՔ ԱԶԱՏՈՒԱԾ ԿԸԼԼԱՆ»։

«Այս սրտագին իղձերս և խոնարհ խնդիրքս Ձեր Կայսերական Մեծութեան փառապանծ Գահոյդից առջեւ սփռելով, կ'աղօթեմ ջերմագին Ձեր Վեհափառութեան, Օգոստափառ Կայսրուհիին, Գահաժառանգ Իշխանին, Իշխանուհիներուն և բոլոր Կայսերական Տան անփոխարինելի անսասան պահպանումին համար։ Բարձրեալն Աստուած ընդունի մեր աղօթքը և ինդրուածքը, ամէն։»

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, 14 յունիս

Ամսոյս 12ին, շաբաթ օրը առաւօտեան ժամը 6ին այստեղ ժամանեց օսմ. արտասովոր պատուիրակութիւնը, որ պաշտօն ունի գերմանական արքունիքին ծանուցանելու Սուլթան Մէհմէտ Ե.ի գահակալութիւնը։ Առաւօտեան այդ ժամուն կայարանը ներկայ էին օսմ. դեսպան Օսման Նիզամի փաշա, դեսպանատան խորհրդական Ֆախրէտտին պէյ, զինուորական կցորդ Էնվէր պէյ, դեսպանական քարտուղարներ և մէկ քանի թուրք ուսանողներ։ Նոյնպէս, կայսեր կողմէ իրը հիւրամեծար նշանակուած երկու պարոններ, հիւրամեծար Ֆրայէր Ֆոն Տէր Կոլց և Ֆրայէր Ֆոն Շէօն հոն կը գտնուէին։ Օսմ. պատուիրակները Բեգերսպուրկէն կուգային և գլուխը ամբողջ վակոններուն մէջ անցուցած էին՝ 29 ժամ շարունակ ձեգընթաց կառախումբով ճամբորդելով։ Պատուիրակութեան անդամները կը կազմեն նախորդ արտաքին գործոց նախարար և Եպարքոս ու այժմ Լոնտոնի օսմ. դեսպան Թէվֆիք փաշա, առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարար Դարբիէլ էֆ. Նորատունկեան, զօրավար Խալիլ փաշա, դեսպանական քարտուղար Տիրան պէյ, դեսպանական քարտուղար Շեվգը պէյ և արտաքին գործոց պաշտօնեաներէն Մուրատեան Խայիկ էֆ.։ Երբ պատուիրակութեան անդամները վակոններէն իջան, դեսպան Օսման Նիզամի փաշա, բոլոր դիմաւորութեան եկող պարոնները ներկայացուց իրենց և ապա առաջնորդեց զիրենք մասնաւոր սանդուխէ մը դէպի կայարանին մուտքը, ուր կայսերական կառքեր կը սպասէին հիւրերու տրամադրութեան տակ։ Պատուիրակութիւնը առաջնորդուեցաւ Պերլինի ամենէն գեղեցիկ ու պատուաւոր պանդոկը, ճիշդ ֆրանսական դեսպանատան դիմացը, օթէլ Ատլոն, ուր Վիլհէլմ կայսրը իր հիւրերուն համար բազմաթիւ առաջնակարգ սենեակներ վարձած էր։

Պատուիրակութեան անդամները այստեղ հանգստանալէ վերջ, նոյն օրը այցելութիւն տուին նախարարապետ ֆոն Պիւլովի և արտաքին գործոց նախարար Ֆրայէր Ֆոն Շէօնի, ուր և ճաշի հրաւիրուեցան։

Յաջորդ օրը, կիրակի, կէսօրին, պատուիրակութիւնը ընդունուեցաւ Վիլհէլմ կայսեր կողմէ։ Ժամը ճիշդ 12ին պալատական հանդիսական կառքեր կը սպասէին օթէլին առջեւ և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր փողոցին մէջ, մինչեւ կայսերական պալատը։ դիտելու համար օսմանեան պատուիրակներու հանդիսաւոր անցքը։ Առաջնորդուած պալատական ծանրակուռ համազգեստներ կրող բարձր պաշտօնատարներէ, առաջին կառքին մէջ նստան պատուիրակութեան երկու քարտուղարները՝ Տիրան և Շեվգը պէյերը. երկրորդ կառքին մէջ բազմեցաւ Թէվֆիք փաշան, որ շատ ծերացած երեւոյթ մը ունէր, կայսերական հիւրամեծարներու հետ, իսկ երրորդ կառքին մէջ, նախարարական ոսկեհուռ համազգեստով, նշաններով ծանրաբեռնուած ու գերմանական կարմիր Արծուի լայն ժապաւէնը կուրծքին վրայ, Դարբիէլ էֆ. Նորատունկեան՝ զօրավար Խալիլ փաշայի հետ, որ իր գեղեցիկ համազգեստով բրուսիական բարձր սպայի մը տպաւորութիւնը կը թողուր։

Վիլհէլմ կայսրը տիրաւիր ընդունեց իր հիւրերը և արտասովոր մեծարանքներ ըրաւ. պալատան մէջ ի պատիւ անոնց արուած հացկերոյթին, կայսրը և կայսրուհին իրարու դիմաց նստած էին. կայսրուհիին աջ կողմը նստած էին Գահաժառանգը և իշխանուհի Այթել Ֆրիտրիխ, ձախ կողմը՝ Բրէնս Այթել։ Կայսեր աջ կողմը նստած էին Թէվֆիք փաշա, նախարարապետ ֆոն Պիւլով, Դարբիէլ էֆ. Նորատունկեան, արտաքին գործոց նախարար Ֆրայէր ֆոն Շէօն, իսկ կայսեր ձախ կողմը՝ դեսպան Օսման Նիզամի փաշա, զօրավար Ֆրայէր ֆոն Տէր Կոլց փաշա, զօրավար Խալիլ փաշա։ Սեղանին մասնակցեցան, նոյնպէս, բացի պալատական բարձրաստիճան պաշտօնատարներէ ու զինուորական քաղաքային դիւաններու պետերէն, զինուորական կցորդ Էնվէր պէյ, դեսպանական քարտուղար Տիրան պէյ, դեսպանական քարտուղար Շեվգը պէյ և հիւրամեծար դեսպան Ֆրայէր ֆոն տէր Կոլց ու Ֆրայէր ֆոն Շէօն։ Նոյն իրիկունը, Վիլհէլմ կայսեր մասնաւոր հրաւէրով օսմանեան պատգամաւորութեան անդամները կայսերական օբերային մէջ ներկայ գտնուեցան «Այտա»ի ներկայացման։

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի, հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաներ ղրկուած էին օթէօմպիլներով, որպէս զի օսմանեան պատուիրակները դիւրութիւն ունենան զանազան հաստատութիւններ այցելելու։ Թէվֆիք փաշա, իր ծերութեան պատճառով, աւելի հանգստի պէտք ունենալուն, մնաց պանդոկին մէջ, ուր իրեն այցելութեան եկած էին իր երկու զաւակները՝ Իսմայիլ և Ալի պէյերը, երկուքն ալ զարգացած ու բարեկիրթ երիտասարդներ, որոնք բրուսիական բանակին մէջ իբր սպայ կը ծառայեն և երեք տարի այստեղ պիտի մնան։ Նորատունկեան էֆ., չնայելով իր յոգնածութեան, երիտասարդի մը աշխոյժով ու եռանդով և ամենամեծ հետաքրքրութեամբ ամբողջ օրը մասնակցեցաւ ծրագրուած պտոյտին. իրեն կ'ընկերանային հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ ղրկուած գաղտնի խորհրդական Գ. Ռիւտին, ճարտարագէտ մը հետ, Արեւելքի թղթակիցը, զօրավար Խալիլ փաշա, քարտուղար Շեվգը պէյ և Ֆրայէր ֆոն Շէօն։ Նախ այցելութիւն մը տրուեցաւ Ս. Պորսիկ գործարանին, որ քաղաքէն կէս ժամ հեռու կը գտնուի։ Հոն գործարանին տնօրէնութիւնը մեծ պատիւով ընդունեց հիւրերը, որոնք վերջէն առաջնորդուեցան գործարանին ընդարձակ աշխատանոցները։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի (6)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ռ.

Օրինակի համար, գեղը առատ ջուր ունէր, ու տէրտէրը ծայրայեղ խստութեամբ հսկեց ժողովուրդին մաքրութեանը։ Աղէկ չուացուողներուն Հաղորդութիւն չէր տար. «Աստուած ո՛չ միայն մաքուր հոգւով, այլ և մաքուր մարմնով ալ պէտք է ընդունիլ» կը խրատէր։ Գլխս գացող իր աշակերտներուն յանձնարարեց կարգ մը ընթացիկ գեղերը խրկել, ի միջի այլոց՝ քինին։ Հիւանդները կը դարմանէր առողջապահական ու բժշկական հրատարակութեանց օգնութեամբ։

Լրագիրներու մէջ խոզին օգտակարութեանը վրայ տեղեկութիւններ կարդալով, որոշեց այդ կենդանիէն քանի մը հատ գեղը մտցնել։ Բրաւ չբրաւ մինչեւ էրզրումէն խոզ ճարեց ու գեղը բերել տուաւ և արտերը սայլեց։ Բազմաթիւը կ'աճէր ու կը չատնար առանց ժողովուրդին բեռ մը բլլալու, վեց ամիսն անգամ մը տասնհինգ քսան ձագ ցնկնելով։ Տարին հազիւ մէկ երկու անգամ միսի երես տեսնող գեղացին, հիմակ յաճախակի խորովածի համ կ'առնէր։

Այս խոզարուծութիւնը գեղին ապագային վրայ օգտակարապէս ազդելու առիթ մը եղաւ։ Օրին մէկը թիւրք զինուորներ այդ գեղը իջան, ուր չատոնց էր այցելած չէին։ Ուզեցին, ըստ սովորութեան, կերակրուիլ։ բայց խոզէն զատ ուրիշ անասուն չտեսան։ Հարիւրապետը սատիկ բարկանալով ռէսը ձեռեց։ Տէրտէրը չուտ վրայ հասաւ. ողբաց խաչնամահին ըրած կոտորածներուն վրայ. բսաւ թէ իրենք ալ աղքատութենէ սոփպեալ այդ աղտոտ կենդանին կը պահէին։ Դանգատեցաւ երաշտութեան մասին, ու խօսելով հարիւրապետը մինչեւ իր անակը տարաւ։ Հոն քանի մը հաւկիթ ճարեց, չուտ մը մորթեց և մարդուն հրամցուց։ Հասկցուց թէ «ունեցածնին չունեցածնին ան էր»։ Եաքէն ալ թիւրքին ափը առամնավարձ մը դրաւ։ Զինուորականը՝ կըշտացած՝ գնաց զօրքերը վերցուց «տոմուզներուն գեղը ուտելիք չկայ» ըսելով։ Անցան դացին մէկ երկու ժամ անդին գտնուող թիւրք մեծ գեղ մը։ Հոն տեղի թիւրքերը գիտէին թէ իրենց դրացի Հայոց գեղը խոզ կար։ Արդէն տօմուզլարն էհօյիւ— խոզերուն գեղը— կ'անուանէին զայն. զօրքերն ալ գործը մեծցուցին, ամբողջ գեղը իրենց աչքին խոզով ծածկուած երեւցեր էր։ Այդ այցէն յետոյ, «տօմուզլարը քէօյիւ»ն ժողովրդին բերանը «Տօմուզ քէօյ»ի փոխուեցաւ և մինչեւ իսկ կէս պաշտօնական յորջորջման պէս բան մը եղաւ։ Շնորհիւ խոզերու համբաւին, ա՛լ այդ կողմէն անցնող դարձող անօթի զօրքերը գեղը կանգ չէին առներ։ Հարկահաւաքներն ալ, նախապէս կլտանալէ յետոյ հոն գալու խոհեմութիւնը կ'ունենային։ Այս ամէն առաւելութեանց վրայ կը բարգաւէր տուրքէ ազատագրումը։ Խոզը անտէր կենդանի մը կը սեպուէր, արտերը ինկած, ինչպէս թռչունը օդին մէջ։ Ոչ օք անոր համար տուրք վճարելու պարտական էր։ Ու կառավարական պաշտօնեաներն ալ մտքերնէն բնաւ չէին անցներ խոզին ձեռք դպցունել։ Զզուանքն ալ սրբութեան պէս սարսափազդեցիկ է։

—Աֆ, կ'ըսէր տէր Յուսիկ, եթէ Հայաստանի ամէն գեղերն ու քաղաքները խոզով լեցուին, հարստահարութեանց ինդիրը արդէն մասամբ լուծուած կ'ըլլայ։

* * *

Գաբօն դեռ պզտիկ տղայ եղած ատենը օտարներուն դէմ ատելութեամբը արդէն «ապագայ» մը կը խոստանար։ Ամէն անգամ որ մօտակայ գեղ մը երթար, հա չէր դառնար առանց ճամբան թիւրքի ու քիւրտի լակոտներու հետ կռուի բռնուած ըլլալու։ Նախայարձակը՝ միշտ ինքը։

—Բեզի ի՞նչ ըրին որ անոնց զարկիր, կը հարցնէին։

—Բան մը չըրին։

—Է, ինչո՞ւ զարկիր։

—Այնպէս ուզեցի։

Գեղին տէրտէրը մօրուքին տակէն խնդալով կը մրթմրթար.

—Սրիկ փչիկ պզտիկուց յայտնի է։

Հայրը՝ գեղին հարուստը, հետեւաբար և խոհեմութեան մարմնացումը, քանի մը ապտակով կը վարձատրէր տղուն կրօնամոլութիւնը։ «Ասանկ մեծնայ նէ, օր մը ամբողջ գեղին գլխուն փորձանք պիտի բերէ» կ'ըսէր։ Ու տէրտիրոջը վրայ վազելով կը պահանջէր զաւկին խիստ ապաշխարանք դնել։ Տէր Թադէոս սակայն Գաբօյին կը ինայէր, միտքը զայն իրեն փեսայացնել ըլլալուն։ Տղուն հայրը հարուստ էր, այսինքն՝ գեղին երկու մեծագոյն արտերուն տէրը, ու զաւակն ալ մէկ հատիկը։ Բահանան ալ աղջիկ մը ունէր միայն։ Օրին մէկն ալ երկու կողմէն հաւանեցան խնամիանալու։

Գաբրիէլը ապագային իր աներջը պիտի յաջողէր։ Տէրտէրը սկսաւ իր փեսացուին կարդալ գրել սորվեցնել։ Աշակերտը քիչ ատենէն վարժապետին բոլոր գիտցածը ինքն ալ գիտցաւ։ Կարդալու արդէն ուրիշ բան չկար, բայց եթէ ժամական մէկ երկու գիրք։ Սակայն տէր Թադէոս ուրիշ հատոր մըն ալ ունէր, կլորիկ, գունտիկ, սեւուկ կողքով, զոր երբեք տղուն ձեռքը տալ ուզած չէր։ Գաբօն քանի մը անգամ զայն ընդնշմարած էր ու օր մըն ալ համարձակած էր խնդրել։ Իրը պատասխան՝ ապաշխարանքի ենթարկուեցաւ։ Տէրտէրը ինքն իսկ ամէն անգամ որ այդ գիրքը բանար «մեղայ, մեղա՛յ» կը գոչէր։ Ո՛չ ժամարար եղած օրերը, ո՛չ տօն օրերը զայն մնուցկէն դուրս կը հանէր։ Բայց Գաբօն այդ խորհրդաւոր հատորը օր մը ձեռքն ունեցաւ։ Տէրտէրը զինքը գործի մը համար քաղաք խրկած էր. բան մը մոռցած ըլլալուն՝ ճամբէն ետ դարձաւ ու չիտակ տէրտիրոջը տունը գնաց։ Մարդը դուրս ելած էր, գիրքը բաց թողած, ակնոցն ալ վրան։ Որմէն գաղտնի պահէր. ուրիշ կարդալ գրել գիտցող չկար. Գաբօն գրքին վրայ ինկաւ, նախ կողքը նայելով՝ կարդաց ոսկեզօծ խոշոր տառերը՝ «Աստուածաշունչ» սկսաւ թղթատել։ Դիւրութեամբ կը հակնար. ուստի և նամակ կ'առնէր։ Ինքզինքն ընթերցումին տուած կը մոռնար որ տէրտէրը կրնար յանկարծ կրնար գալ, երբ մէկէն ի մէկ «վա՛յ անիծեալ» բացագանչումը լսեց, ու երեսին ալ ապտակ մը շառաչեց։ Տէրտէրը գիրքը աղուն ձեռքէն յափշտակեց, ու նոյն հետայն արտը երթալով կրակը վառեց և Աստուածաշունչը խարուկեց, յիշելով «վա՛յ մարդոյն այնմիկ, որ ձեռն գայցէ գայթակղութիւն». երբ «գիրքը կը վառէր, տէրտիրոջ աչքերն ալ լեցուեցան։

(Շարունակելի)

Նորատունկեան էֆ. մասնաւոր հետաքրքրութիւն կը ցուցնէր լաքօմոթիֆներու պատրաստութեան համար և չատ մը հարցումներով կը տեղեկանար կարեւոր մանրամասնութիւններու։ Նոյնպէս մեծ հիացմամբ կը դիտէր թէ ինչպէս մօտ մէկ մետր տրամագիծով երկաթի կարմրցած ասագին զանգուած մը, չոգեշարժ վիթխարի մուրճի մը հարուածներուն տակ, մեղրամոմի մը նման կը ճզմուէր ու կը դարձնուէր։ Մօտ մէկ ու կէս ժամ, այսպէս գլխաւոր աշխատանոցները աչքէ անցընելէ վերջ, պատգամաւորութիւնը իր հետեւորդներով կրկին քաղաք վերադարձաւ ու առաջնորդուեցաւ Ռայխթակի չէնքը, որուն բոլոր բաժանումները աչքէ անցուեցաւ։ Կէսօրուան ժամը մէկին, Օսման Նիզամի փաշա հացկերոյթ մը տուաւ դեսպանատան մէջ, որու ներկայ գտնուեցան պատգամաւորութեան բոլոր անդամները և ուրիշ բազմաթիւ հիւրեր։ Սեղանէն վերջ Նորատունկեան էֆէնտի իր հետեւորդներով կրկին գնաց դէպի Նոննընտամ կոչուած քաղաքամասը, ուր Siemens Holske էլեկտրական աշխարհահռչակ գործարանը աչքէ անցուցաւ։ Իր մասնաւոր փափաքին վրայ, գործարանին անօրէնութիւնը անթել հեռագրի վերաբերեալ զանազան գործիքներով չատ մը փորձեր կատարեց. դժբախտաբար օդին անպատեղութեան և տեղացող անձրեւին պատճառով կարելի չեղաւ հեռագիրներ փոխանակել։ Նոյնպէս աչքէ անցուցեցաւ հրշէջներու յատուկ զանազան էլեկտրական գործիքներ, հեռախօսներու, հեռագրող գործիքներու նորութիւններ, Ռէօնթկէնեան ճառագայթներ, չոգեշարժ թիւրպինները, ինքնավար չոգեկթաներ և այլն։ Մեր հանրօգուտ շինութեանց մեծայարգ նախարարը, առանց յոգնելու, մեծ ուշադրութեամբ կը դիտէր ամէն տեսակ մանրամասնութիւններ, մեծ հակացողութիւն ցոյց տալով թէքնիքական հարցերու, մէթոտներու և մեքենաներու մասին։ Մօտ երկու ժամ այսպէս զանազան աշխատանոցներ պտտելէ վերջ (հետաքրքրական մանաւանդ մեծ յարկարաժին մը, ուր հարիւրաւոր թուռնօներու առջեւ բանուոր կիներ և աղջիկներ թեւերնին սոսթած և տարօրինակ գդակներով, այրերու նման կ'աշխատէին) Նորատունկեան էֆէնտին իր հետեւորդներով կրկին պանդոկ վերադարձաւ, ուր ընթրիքի փառաւոր սեղան մը պատրաստուած էր օսմ. պատուիրակութեան կողմէ ի պատիւ կայսերական հիւրամեծարներու և զանազան պաշտօնական անձնաւորութեանց։

Այսօր, առաւօտեան ժամը 10½ին, Նորատունկեան էֆէնտին, Խալիլ փաշան, Տիրան պէյը և Խալիլ էֆէնտի Մուրատխանը ձեպլինթաց կառախումբով մեկնեցան դէպի Սթօքհոլմ, շուէտական արքունիքին ծանուցանելու համար Սուլթան Մէհմէտ Ե.ի գահակալութիւնը։ Հիւրերը պաշտօնական կառքերով կայարան գացին ուր եկած էին ողջերթի համար Օսման Նիզամի փաշա, դեսպանական ամբողջ պաշտօնէութիւնը, կայսեր կողմէ հիւրամեծարներ և այլն։

Թէվֆիք փաշա այս իրիկուն ուղղակի Լոնտոն կը մեկնի իր քարտուղարին հետ, հոն, իր նոր պաշտօնին գլուխը անցնելու համար, իբր օսմ. դեսպան։ ՊԵՆԱՐ

Ց. Գ.– Պերլիներ Թակէպլաթի հրատարակած տեսակցութիւնը, որուն թարգմանութիւնը երէկ ղրկած էի Արեւելքի, կը պարունակէ մէկ մը, որ բոլորովին հակառակ է իրողութեան։ Հոն որ բսուած է թէ նոր վարչութիւնը կը ձգտի կատարելապէս ի մի ձուլել բոլոր ազգութիւնները, սխալ է։ Նորատունկեան էֆէնտի այդպիսի գաղափար մը յայտնած չէ երբեք. արդէն այդօրինակ ձգտում մը անխոհեմութիւն պիտի ըլլար։ Ո՛չ թէ ազգութիւնները ձուլել է երիտասարդ Թուրքերու նպատակը, այլ զանազան ազգութեանց զգացումները, որպէս զի անոնք եղբայրաբար, համաբաւլօրէն գործակցելով, Օսմանեան Կայսրութեան զօրացման ու բարգաւաճման ստտարին։

*** Նորատունկեան էֆ., ինչպէս կերեւէր, մեծապէս կը հետաքրքրուէր նաև Սանասարեան վարժարանի հարցով, իբր այս վարժարանի խնամակալութեան-նախագահ անդամ։ Թէեւ փափաքեցաւ տեսնել Սանասարեանի Նպաստով այստեղ ուսանող Պ. Մանուկեանը, որ քիչ առեն էն իր ուսուցիչ Կարին պիտի մեկնի, սակայն ան իր ազգութական քննութիւններու համար Լայբցիկի համալսարանին մէջ զբաղած ըլլալուն, կարելի չեղաւ դժբախտաբար։ Ինչպէս հաւատի աղբիւրէ կը տեղեկանամ, Պ. Մանուկեանի յատկացուած ամսաթոշակը անկանոն կերպով կը ղրկուի եղեր, այնպէս որ խեղճ ուսանողը, մասնաւանդ վերջերս, դրամական տագնապալի վիճակի մը մատնուած ըլլալով, հոս դիմում ըրած և օգնութիւն խնդրած է։ Այս օրքան պախարակելի անտարբերութիւն է խնամակալութեան կողմէ, ինչո՞ւ չեն խորհիր, թէ այդպէսով ո՛չ թէ միայն կը տառապեցնեն աշխատասէր երիտասարդ մը; այլև արգելք կրլլան անոր ուսման։ Ուշադրութի՛ւն, Սանասարեանի խնամակալներ։ ՆՈՑՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

93րդ նիստ, 9 յունիս 1909

Երեսփ. ժողովը երէկ ալ գումարուեցաւ։ Առեանը բացուեցաւ ժամ 3½ին Ա. մէտ Բիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունուեցաւ։ Պահ մը ետքը ժամանեցին ներքին ու ելմտական գործոց նախարարները։ Կարդացուեցաւ եպարքոսական պաշտօնագիր մը՝ ծանուցանող թէ քանի որ մայրաքաղաքը՝ Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն, օսմ. միւս քաղաքներէն պէտք է տարբերութիւն չունենայ, երկրորդ կարգի նահանգի մը վերածուելու է՝ կեդրոն ունենալով Կ. Պոլիսը։ Այդ պաշտօնագիրը յղուեցաւ ներքին գործոց յանձնաժողովին։ Եպարքոսական ուրիշ պաշտօնագիր մը կը ղրկէր Շէյխիւլ-Իսլամի Դրան կողմէ պատրաստուած օրինագիծ մը Շէրիի դատարաններու և Շէրիի դատաւորներու կանոնագիրներուն յաջորդելու համար։ Այդ օրինագիծը յղուեցաւ ձեռնհաս յանձնաժողովին։ Ժողովը նոյնութեամբ ընդունեց զինուորական յանձնաժողովին պատրաստած մէկ օրինագիծը, որով պատերազմական ու ծովային նախարարութիւնները իրաւասութիւն ունին զինուորականներուն ամէնէն տարիքոտներէն սկսելով հանգստեան կոչել, երբ տեսնուի որ սահմանուած տարիքը հասնողները հանգստեան կոչուելուն հետեւանքով ցամաքային ու ծովային պատերազմական գործունէութիւնը պիտի վնասուի։ Ապա ձեռք առնուեցաւ ելմտացոյցի ծրագիրը։ Յանձնաժողովին տեղեկագիր Ճավիտ պէյ խօսք առնելով ըսաւ.—«Ելմտական՝ չորս ամիսները առժամեայ ելմտացոյցներով անցընելէ ետքը, այսօր ձեռք կ'առնենք ընդհանուր ելմտացոյցը։ Մեր երկրին քաղաքական դիրքին մէջ այս օրը կարեւոր է։ Ազգին ընտրեալները պիտի քննեն վեց դարերէ ի վեր ազգին վրայ գտնուող բեռը։ Այսօր, վեց դարերէ ի վեր, ազգին ներկայացուցիչները պիտի դործադրեն ազգային տիրապետութեան ամէնէն բարձր իրաւունքը՝ այսինքն ելեւմուտքին (Մալիեր)։ Ելմտական տիրապետութիւնը հիմն է բոլոր տիրապետութեանց։ Մանաւանդ լեցուն գանձի մը ունեցած տիրապետութիւնը խիստ մեծ զօրութիւն մըն է։ Նոյն իսկ միահեծան տիրապետութեան համար ալ ամէնէն թանկագին զէնքը դրամն ոյժն էր, բայց տրամաբանութիւն չունենալով չարաչար գործածեց իր ունեցած այդ զէնքը։ Եթէ բոլոր ազգերու պատմութիւնը քննէք, երկու կողմեր պիտի տեսնէք. այն որ կ'առնէ և բնաւ չի տար. այն որ կուտայ, առանց բնաւ կարենալ առնելու։» Հասան Ֆէհմի էֆ. բուռն ծափերու մէջ յայտարարեց. — «Պէտք է երջանիկ ըլլանք այս տեսակ պաշտօնակից մը ունենալուս համար»։ Ճավիտ պէյ խօսքը շարունակելով ըսաւ. — «Ոմանք կողոպտելէ և ելմտական դեղծումներ գործելէ զատ ուրիշ բան ըրած չեն. բայց այդ պարագան քաղաքական յեղափոխութիւնները առաջ բերաւ և ազգային տիրապետութեան դրութիւնը յաջորդեց միահեծան տիրապետութեան դրութեան։ Միւսները կ'ուզեն վերստին ձեռք անցընել իրենց բռնարարուած իրաւունքները և քանդուած սատացուածքները։ Մենք այս վերջիններուն պատուիրակները ըլլալով, դէպ ի անոնք կ'ուղղենք մեր ակնարկները։ Վատահ եղէք որ ելմտացոյցին մէջ թէեւ մեր ուղածը չկրցինք ընել, սակայն ազգին վէրքերը բացինք և, հիմա որ կը տեսնուին, դարմանումը դիւրին պիտի ըլլայ։ Ելմտացոյցը զոր կը ներկայացնենք 25 միլիոն օսմ. ոսկիի հասոյթով, երկուքու կէս միլիոն բաց ունի։ Սակայն նախկին դրութեան օրով եղածին պէս այդ բացը պիտի չդոցենք։ Ելմտացոյց մը հաւասարակշռելու համար չատ մը միջոցներ կան։ Մեզմէ ոչ օք պիտի ընդունի տուրքերու յաւելում մը։ Զէնք կրնար նոր տուրքեր հաստատել, վասն զի արդէն գոյութիւն ունեցող տուրքերը ժողովրդեան տնտեսական ոյժերէն աւելի են։ Ուրիշ միջոցներ կան, սակայն, և առոց մէկն է գանձումներու կանոնաւորութիւնը։ Պէտք է բարեկարգութիւնը ապահովել և հանրօգուտ շինութիւններ կատարել տալ։ Մեր երկրին կեանքին ամէնէն մեծ տարրը երկրագործութիւնն է. մեր բարերեր հողերուն վրայ կատարուելիք երկրագործութիւնը բաւական է մեզ հարուստ ընելու և մեր տիրապետութիւնը ապահովելու։ Այդ նպատակին համար հանրային անդորրութեան և ճամբաներու շինութեան պէտք կայ։ Սակայն իմ մասիս չեմ կարծեր որ ո՛չ այդ անդորրութիւնը դիւրաւ ձեռք պիտի բերուի և ոչ ալ ճամբաները պիտի կրնան շինուիլ։ Կ'ուզէի որ նախարարները հոս գանուէին և Ժողովին փափաքներուն տեղեկանային։» Ճավիտ պէյ ելմտացոյցի հաւասարակշռութեան խնդիրը ձեռք առնելով ըսաւ թէ արտասովոր պարագաներէ զատ, ելմտացոյցին 25 միլիոնի հասոյթը կրնայ 26 միլիոնի բարձրանալ, սակայն բնաւ 24 միլիոնի չիջներ։ Տեղեկաբերը յարեց թէ պետական պաշտօնարանները պէտք չէ արտօնուին հասոյթները ուղղակի ծախսելու։ Նախկին շրջանին մէջ այդ դրութիւնը շատ մը անկանոնութեանց պատճառ եղած է։ Ելմտական նախարարը պէտք է քննդրոյ կատարէ բոլոր պաշտօնարաններու հասոյթներուն վրայ։ Ճավիտ պէյ ըսաւ թէ Անգլիոյ մէջ պետական բոլոր հասոյթները մէկ գանձի մէջ կը հաւաքուին և անկէ կը ծախսուին։ Երեսուն տարիէ ի վեր հասոյթները չեն աւելցած, մինչդեռ Հանրային Պարտքի Վարչութեան հասոյթները տարուէ տարի աւելցած են։ Տեղեկաբերը յարեց թէ հասոյթներու յաւելման միակ դարմանն է երկրին հարստութեան բնական ազբիւրներուն շահագործումը և ձեռնարկութեան ոգին։ Տեղեկաբերը առաջարկեց նորէն կալուածահանմամբ կատարել, վասն զի հիմակուանը անարդար կերպով, սխալ և նոյն իսկ կաշառքով կատարուած է։ Դէմ-դէմի տուրքին համար ալ ըսաւ թէ անարդար կերպով կը գանձուի, վասն զի մեծաքանակ դրամ շահողները և խեղճ գիւղացին միեւնոյն համեմատութեամբ կը հատուցանեն այդ տուրքը։ Անիրաւութիւն մըն ալ այն է որ օտարազգիները զերծ են այդ տուրքէն, մինչդեռ մեր երկրին մէջ բնիկներէն աւելի թոյլատու պայմաններու մէջ կը գտնուին։ Անոնք ալ պէտք է այդ տուրքին մասնակցին և նոյն եղանակով ցոյց տան թէ բարեկամ են օսմ. կառավարութեան։ Տէրութիւնը պէտք է այդ մասին դիւանագիտական բանակցութիւն կատարէ և լրագիրներու միջոցաւ տեղեկութիւն հաղորդէ ժողովրդեան։ Ճավիտ պէյ նաեւ ըսաւ.—«Զինուորական տուրքն ալ ամենակարեւոր խնդիր մըն է։ Ոչ-իսլամ տարրերը կ'ըսեն թէ, քանի որ Սահմանադրութիւնը հաւասարութիւն հրատարակած է, իրենք ալ պատրաստ են իսլամ անհատներու պէս արիւն թափել հայրենիքին համար։ Ատոր կարելի չէ տրամաբանական դիտողութիւն մը ընել, այլ ընդհակառակը չնորհակալութիւն կը յայտնենք իրենց. բայց միւս կողմէ ելմտացոյցին չանն ալ կայ. երեք միլիոն ոսկիի բաց ունեցող ելմտացոյցի մը մէջ 1,640,000 ոսկիի դումար մը կայ, զոր չենք կրնար վերցնել։ Յանձնաժողովը մտածելով ատոր լուծմանը միջոց մը դտաւ։ Այդ դումարին 440,000 ոսկին կը պատկանի անոնց որ զինուորական ծառայութեան փոխարէն դրամական հատուցում մը կ'ընեն. մնացած 1,200,000ն ալ զինուորներու զինուորական տուրքին։ Ոչ-իսլամ անհատներէն քանի տարիկանէն վար եղողներուն զինուորական տուրքը ջնջուած է. տարակոյս բնաւ չի վերցներ։ Քանի տարին լրացնողները զինուորական գործօն ծառայութիւն պիտի կատարեն և կամ իսլամ անհատներու պէս դրամական հատուցում մը պիտի ընեն, բայց քանի տարին լրացնողներուն մինչեւ հիմա ըստ օրէնի վճարած զինուորական տուրքը պիտի դեղչուի հատուցման գումարէն։ Այդ հաշուով 400,000 ոսկիի չափ գումար մը դեղչեցինք զինուորական տուրքին դումարէն։ Ճամբաներու շինութեան անձամբ աշխատելու փոխարէն դանձուած տուրքին ալ անարդար բաշխումը դարմանելու նպատակով, Սելանիկի, Իզմիրի, Պրուսայի և Պէյրութի նահանգաց այդ տուրքը քանական դրուչի բարձրացուցինք, իսկ Կ. Պոլսոյ համար ալ քանի դրուչ սահմանեցինք։» Ճավիտ պէյ բաւական խօսած ըլլալով, որոշուեցաւ շարունակութիւնը թողուլ երկրորդ գումարումին։ Երբ բեմէն վար կ'իջնէր երկարատեւ ծափերով ողջունուեցաւ։ Վարդգէս էֆ. առաջարկեց այդ յայտարարութիւնները տպագրուելով ժողովուրդին բաշխել։ Յետոյ բեմը ելաւ Ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշա և Ալպանիոյ մասին եղած հարցապնդումներուն սպէս պատասխանեց.— «Նկատելով որ Եաքովայի մէջ գիւղացիներուն մէկ մասը վտարած է հարկահաւաքները և աղօթքներու մէջ նոր Սուլթանին անունը յիշուելուն կ'ընդդիմանայ, Ճավիտ փաշայի հրամանատարութեամբ զինուոր ղրկուեցաւ՝ զանոնք ուղղութեան բերելու համար։ Հիմա գործը կարգադրուած և անդորրութիւնը վերահաստատուած է։ Զինուորներուն վերադարձին համար հրահանգ տրուած է նոյն տեղը և արդէն մեծ մասը կը վերադառնայ։» Նախարարին տուած բացատրութիւնները բաւական համարուեցան։

Առեանը փակուելով ժամ 7ին վերսին բացուեցաւ։ Ճավիտ պէյ, ելմտացոյցի մասին իր յայտարարութիւնները շարունակելով, ըսաւ թէ տասանորդին վրայ եղած յաւելման երկու երրորդ մասը կրթական նախարարութեան կը պատկանի և մէկ երրորդն ալ երկրագործական պանքաներուն, և այդպէս ընդունուած է։ Դրոշմաթուղթի տուրքին համար ըսաւ թէ կարելի է զայն երկու-երեք անգամ աւելցնել. այդ մասին ելմտական նախարարին ուշադրութիւնը հրաւիրեց։ Անցագիրներու հասոյթին նկատմամբ ըսաւ թէ յանձնաժողովը երբ կը մտածէր այդ տուրքը վերցնել, անհամապատասխան նկատելով Սահմանադրութեան ընծայած երթեւեկի ազատութեան, Եպարքոսը յայտարարեր է որ անցագիրներու տեղ իսկութեան թուղթեր պիտի տուին, որոնց հասոյթը պիտի փոխարինէ միւսը, որով նոյն տուրքը չէ վերցուած։ Ֆէրազի ու ինթիքալի տուրքն ալ պէտք է բարեփոխուի։ Ճավիտ պէյ յարեց.— «Մաքսը գանձուն ամէնէն կարեւոր մէկ հասոյթը կը կազմէ, բայց «քարիզիւասիոն»ներու բերմամբ, անոնց քանակութեան յաւելումը մեր ձեռքը չէ։ Մաքսը 1323ին հարիւրին տասնմէկի բարձրացաւ՝ Բուխարէի երեք նահանգներուն ի նպաստ։ Սակայն ատոր փոխարէն մեր խոստացած քարենորոգումները և ձեռնարկները չկատարեցինք։ Այսօր զեղծումներու ենթարկուող պաշտօնարաններէն առաջինը մաքսային վերահսկութիւնն է։ Եւրոպայէն խորհրդական մը բերուեցաւ։ Այդ անձը տեղեկագիր մը տուաւ բոլոր տէրութեանց կողմէ ընդունուած յայտագրի (պէյաննամէ) դրութիւնը ընդունելու համար։ Կառավարութիւնը նկատողութեան չառաւ և այդ մասին օրինագիծ մը չղրկեց Երեսփ. Ժողովին։ Եթէ այդ անձերուն բաներնը պիտի չգործադրենք, ինչո՛ւ պարապ տեղը բերած ենք ու ամսաթոշակ կուտանք։ Սակայն դժբախտաբար կառավարութեան մէջ մէկը չեմ տեսներ որ ատոնց վրայ մտածէ։» Երեսփոխան մը ըսաւ թէ վատահութիւն յայտնելու չէր։ Ճավիտ պէյ պատասխանեց թէ իր հաշուոյն վրատահութիւն յայտնած ըլլալուն համար զղջացած է։ Ապա Ճավիտ պէյ սպէս շարունակեց.— «Հիմա ամէնէն աւելի կը խօսուի մաքսը հարիւրին տասնմէկէն տասնվեցնի բարձրացնելու խնդրոյն վրայ. եթէ կարելի ըլլայ, մէկուկէս միլիոն ոսկիի նոր հասոյթ մը առաջ պիտի գայ։ Այդ կէտը կենսական խնդիր մըն է և բնաւ պէտք չէ ուշադրութենէ վրիպեցընել։ Կառավարութեան ծանուցինք որ յառաջիկայ տարի ներածման մաքսէն անջատաբար նշանակուի «թրանսիթ»ի տուրքը։ Արտածման տուրքը պարզապէս արտեսագիտութեան տեղեակ չըլլալու արդիւնք է։ Երկրէ մը դուրս հանուած ապրանքները երբ տուրքէ զերծ ըլլան, արտածման քանակութիւնը նոյն համեմատութեամբ կ'աւելնայ։ Տուրք մըն ալ կայ զոր առողջապահական վարչութիւնը կը գանձէ՝ իբրեւ կառավարութեան մէջ կառավարութիւն. նոյն իսկ մեռելները տուրքի կ'ենթարկէ։ Այդ մասին արտաքին գործոց նախարարին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ։ Աղի տուրքն ալ լաւ գործածութեամբ կրնայ աւելնալ։ Մխախոտի Ռէժիին գալով, ուղիղ չէ բոլոր յանցանքները անոր վերագրել։ Հարկ է հիմակուրէն հայրենիքին շահուն համապատասխանող դարման մը խորհիլ այդ Ընկերութեան նկատմամբ, որուն մենաշնորհի պայմանաժամը չորս տարիէն կ'աւարտի։ «Ռէգիդիէ»ի տուրքը կէս առ կէս վերցուած է։ Յանձնաժողովը յարմար դատած է որ հեռագրի հաստատման համար մենաշնորհ տրուի և կառավարութիւնը ուղղակի ինք չչնչէ։ Ելմտական նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ դրամական դրութիւնը միացնելու մասին, քանի որ երկրի մը տնտեսական կեանքին հոգին է։» Ճավիտ պէյ խօսքը աւարտեց յոյս յայտնելով որ ելմտացոյցի վիճակը յառաջիկայ տարի աւելի գոհացուցիչ պիտի ըլլայ։ Նախարարները ամէն կերպով պէտք է իրենց պարտքը կատարեն և ելմտացոյցը ժամանակին պատրաստեն. պէտք է թողուն թոյլ ընթացքը։ Ճավիտ պէյ յարեց թէ ասկէ վերջը իր մասին չի կրնար վստահութիւն յայտնել կառավարութեան մը որ նոյեմբեր 1ին չի կրնար ներկայացնել իր ելմտացոյցը։ Ճավիտ պէյ բուռն ծափերու մէջտեղ բեմէն վար իջաւ։ Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Հոճա Ֆէհմի էֆ. Ճավիտ պէյի բերանը համբուրեց։ Ելմտական նախարարը, ըսելէ յետոյ թէ Ճավիտ պէյէն ետքը խօսիլը իրեն համար քիչ մը դժուար պիտի ըլլայ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը իր պարտականութիւնները կատարելապէս ի գործ դնելով ասկէ վերջը ելմտացոյցը պատրաստելու պիտի աշխատի։ Ելմտացոյցին վիճակաքննութիւնը վաղը պիտի կատարուի։ Նոբէն Ասանա երեք երեսփոխաններ զրկուիլը սիզբունքով ընդունուեցաւ, բայց որոշուեցաւ նախապէս կառավարութեան կարծիքը ստանալ։ Հաստիներու գանձման կանոնագրին 9էն մինչեւ 14րդ յօդուածները նոյնութեամբ ընդունուեցան։ Յետոյ առեանը փակուեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԹՍԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Կ. Պոլսէն չաթթ օրուան թուականով հետեւեալը կը հեռագրէ Թանի թղթակիցը.—«Օսմ. քաղաքական շրջանակներուն մէջ այնպէս կը նկատուի թէ Կրետէի խնդրոյն շուրջը պէտք եղածէն աւելի աղմուկ կը յարուցուի։ Կ'ըսեն իբր թէ այդ խնդիրը կարելի է նկատողութեան առնել երկու տեսակէտով.— Ա. միջազգային տեսակէտով և Բ. տեղական տեսակէտով։ Նախ, չորս պաշտպան տէրութիւնները Կրետէի մէջ զինուորներ դրած են՝ հոն բարեկարգութիւնը պահպանելու, քաղաքական զինուորները ու ոստիկան-զինուորները կազմակերպելու և օսմ. վեհապետութեան պահպանմանը հսկելու։ Այդ տէրութիւնները 1906ին կը ծանուցանեն թէ մտադիր են իրենց զինուորները ետ քաշել՝ կազմակերպութիւնը աւարտածին պէս։ 1908ին կը յայտարարեն թէ 1909 յունուար 1ին թէ՛ զինուորներուն թիւը հազարի պիտի զեղչուի և թէ վեց ամիս ետքը՝ այսինքն 1909 յուլիս 1ին միջազգային բոլոր զինուորները պիտի հեռանան կղզիէն. բայց —հոս է գլխաւոր կէտը—միջազգային զինուորներուն պիտի յաջորդեն մէկ տարուան համար՝ այսինքն մինչեւ 1910 յուլիս 1 պահակաւոր (երկու ամիսը մէկ անդամ մէկ պահակաւոր կարգով) յարգել տալու օսմ. դրօշը որ Սուտայի մէջ կը ծածանի։ Հետեւեալը պաշտպան տէրութիւնները պիտի շարունակեն գրաւել կղզին մէկ տարուան համար եւս՝ հսկելով ծովեզերքներուն վրայ, փոխանակ ցամաքի վրայ զինուոր ունենալու։ Իսպէսն ուժիմը նոյնը պիտի ըլլայ. ձեւը միայն պիտի փոխուի։ Երկրորդ, երեք բան կրնան բողոքներու պատճառ ըլլալ.— Ա. Կրետացի երեսփոխաններու նշանակութիւնը՝ Ամէնքի Երեսփ. Ժողովին մէջ բազմելու համար, Բ. Յունաստանի թագաւորին կենդանագիրը կրող նամակագրոյնները և Գ. Կրետէի դատարաններու կողմէ Յունաստանի թագաւորին անունով տրուած վճիռները։ Եթէ Կրետացիները պնդեն պահանջելու որ ատոնք պահպանուին, դիւրին պիտի ըլլայ անոնց գաղափարը փոխել տալ։ Յունաստան խոստացաւ այժ չտալ Կրետացիներու տենչանքներուն. ուրեմն երեսփոխաններու ընտրութիւնը նշանակութիւն մը պիտի չունենայ։ Հելլենական երեսփ. Ժողովը իր մէջ պիտի չընդունի զանոնք։ Գալով նամակագրոյններուն, որոնք Յունաստանի թագաւորին կենդանագիրը պիտի կրեն, տիեզերական թղթատարական միութիւնը պիտի մերժէ զանոնք և ամէն բան պիտի կարգադրուի։ Յունաստանի թագաւորին անունով տրուած վճիռներն ալ արժէք մը պիտի չունենան, քանի որ վերաքննիչ առեանը Յունաստանի մէջ է և չի կրնար նկատողութեան առնել։ Ատոնք են այն խորհրդածութիւնները զորս արեւելեան գործերու խիստ իրազեկ թուրք դիւանապէտ մը ինձ ըրաւ։ Հանեալէն առնուած հեռագիրներէն իմացուեցաւ որ Կրետէի կառավարութիւնը դաշտային երեսուն թնդանօթներ յանձնարարեր է, որոնց դրամը Յունաստան պիտի հատուցանէ։ Արդէն հինգ հազար Մանլիխէր հրացաններ ստացեր է։»

—Թան Կ. Պոլսէն սա հեռագիրը ստացած է չաթթ. օրուան թուականով.— Զօրավար Մահմուտ Շեվքէդ փաշա, օսմ. կառավարութեան անունով, նոր ծանուցագիր մը ղրկեց ազգութեանց՝ պահանջելով որ իրենց զինուորները պահեն Կրետէի մէջ։ Կը տարածուին այն զրոյցները թէ Մահմուտ Շեվքէդ փաշա եպարքոս պիտի անուանուի։

Թանին այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Մահմուտ Շեվքէթ փաշա մինչեւ հիմա իր զինուորական կարեւոր պարտականութեանցն չէ շեղած. եթէ հարկ ըլլայ այդպիսի ծանուցագիր մը տալ, Բ. Դուռը կրնայ ընել այդ քանը։ Թանին, հերքելէ յետոյ այդ զրոյցը, ցաւ կը յայտնէ եւրոպացի թղթակիցներուն վրայ, որոնք նմանօրինակ լուրեր կը հաղորդին մայրաքաղաքէս։

—Կ. Պոլսէն Նոյէ Ֆրայէ Բրեսսէի կը գրեն թէ պատերազմական նախարարութիւնը ծրագիր մը կը պատրաստէ զինուորական պայմանագրութիւն մը կնքելու համար Գերմանիոյ, Աւստրիոյ և Թուրքիոյ միջև։ Գերմանիա պայման դրեր է որ Անատոլուի կողմը երկրորդ զօրաբանակ մըն ալ հաստատուի, իսկ Աւստրիա՝ առաջարկեր է Եէնի-Բազարի ճամբան շինել։ Ippphinas կ'ըսէ թէ այդ լուրը անհիմն է։

—Թայմզ աւելի հաւանական կը կարծէ որ միջազգային զօրքերը յուլիսին հեռանան Կրետէ կղզիէն։ Թան ալ կը կարծէ որ եթէ Կրետէի խնդիրը կնճռոտի, կարելի պիտի ըլլայ կարգադրութեան եզանակ մը գտնել։ Իտալիան Թրիպոլեա թերթը ժէօն-Թիւրքերուն և օսմ. մամուլին խորհուրդ կուտայ չափաւոր լեզու գործածել Կրետական խնդրոյն առթիւ։

— Մահմուտ Շեվքէթ փաշա սա յայտարարութիւնները ըրած է տեղական թերթի մը խմբագրին, կրետական խնդրոյն նրկատմամբ.— «Ցիշեալ խնդրոյն վրայ Բ. Դուռը կարծիք յայտնելու իրաւասութիւնը ունի։ Ես զինուորական ըլլալուս՝ դէպքերու ընթացքին ենթակայ եմ։ Սա ստոյգ է որ Կրետէն Յունաստանի միացուելու պարագային՝ պատերազմ պիտի ծագի։ Սակայն այս կարգի յայտարարութիւններս ստութիւններու պատճառ կ'ըլլան, ինչպէս գերման թերթերը գրեցին թէ կը փափաքիմ եղեր 200,000 հոգինոց բանակով մը Յունաստանի վրայ քալել։ Պոլիս գալէս առաջ, 200,000 հոգի պատրաստ գտնուելուն, զանոնք փութով զինելը հնարաւոր զատ էր։» Մահմուտ Շեվքէթ փաշա սա յայտարարութիւնը ըրաւ Գոպա Սագալ Մէհմէտ փաշայի մահուանէն վրայ.— «Մէկ քանի անգամ ըսած եմ թէ ի՛նչ դժուարութիւններ կը ծագին այդ տեսակ զրոյցներու տարածմանէն։ Դժբախտաբար լրագիրները այդ կարգի հրատարակութիւններ կ'ընեն։ Այդ պատճառս ստիպուած եմ հաստատելու նոյն լուրին ճշդութիւնը։ Ցիշեալին հետ ուրիշ մէկ քանի հոգի ալ պիտի կախուին։ Սակայն կը կարծեմ որ ատոնք վերջինները պիտի ըլլան։»

ՀԱՄԱՎԱՆՆԵՐԸ.— Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Ֆրանֆուրդեր Զայդունկի թէ Համավէնները, Մրջագետքի զօրաւոր ցեղը, պաշարեր են Սիւլէյմանիէ քաղաքը (Մուսուլ) և գրաւեր են շրջականերու բոլոր ռազմագիտական կէտերը։

ՅՈՆ ՏԷՐ ԿՈԼՅ զօրավարը յուլիս 10ին (Ն. Տ.) Կ. Պոլիս պիտի ուղեւորի չորս ամսուան արձակուրդով։ Կ'ըսուի թէ կարգ մը գերման սպաներ պիտի արտօնուին իբրեւ մարդիչ ծառայելու օսմ. բանակին մէջ։

ՎԻԵՆՆԱՑԻՆ կը հեռագրեն Թանի թէ Հունգարիոյ առեւտրական պանդային անօրէնը Կ. Պոլիս ուղեւորեր է Միտիլիի պանդային հետ ընկեր ըլլալու և դրամագլուխին վրայ 300,000 ոսկի աւելցնելու։ Սելանիկի Պանքան ալ, Լէնտէրպանքի մէկ հիմնարկութիւնը, մտերս Բարիզի Սոսիէդէ Ժէնէրալին օգնութեամբ, իր դրամագլուխը հինգ միլիոն ֆր. պիտի աւելցնէ։

ԱԼՊԱՆԻԱ.— Ճավիտ փաշա, արշաւախումբին հետ, Մալիսիայէն Եաքովա վերադարձեր է։ Բոլորովին անհիմն են լրագրական այն տեղեկութիւնները թէ Ճավիտ փաշա անյաջողութիւն մը ունեցած և նահանջելու ստիպուած ըլլայ։

— Նոյն Ֆէայէ Բէյեսի կ'ըսէ թէ Կիւրան իշխանը, որ Ալպանիոյ մասին տենչանքներ ունի, հիմա Դորիոս կը գտնուի։ Հելլէն իշխանութիւնները մեծ խնամով հսկողութիւն կը կատարեն անոր վրայ։

— Պէլկրատ հասած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ մեծ գրգռութիւն կը տիրէ Հին Սերպիոյ մէջ և Ալպանիոյ հիւսիսային կողմը։ Իբէքի Արնաւուտները չեն համակերպած Ճավիտ փաշայի հրամաններուն, որ ծանուցած էր իրենց աշտարակները ընակութեան տունի վերածել և պատուհաններ բանալ։ Այդ հրամաններուն գործադրութեան պայմանաժամը արդէն աւարտած է։ Ալպանիոյ մէջ կացութիւնը լաւ չի նկատուիր։

— Եանեայէն կը հեռագրեն Թանի.— Ալպանիացի աւազակներու խումբ մը յունական Բլոմօ գիւղը երթալով, սպառնաց գիւղացիներուն՝ դպրոցը այրել ու տղաքը ջարդել, եթէ ծնողքները իւրաքանչիւր տղու համար տասը ոսկի չհատուցանեն։ Աւազակները այդ կերպով յաջողեցան յափշտակել երկու հարիւր ոսկի, գոհարեղէններ և հագուստներ։ Ցեղոյ աւազակները մեկնեցան, առանց արգելքի։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Երէկ Եպարքոսին հետ արտաքին ու ներքին գործոց նախարարները և Մահմուտ Շեվքէթ փաշա խորհրդակցութիւններ կատարեցին արտաքին ու ներքին խնդիրներու վրայ։

ՅԵՆԱՆՆՍ ՌՍԲԳԱԲԳԵԼՈՒԹԻՒՆ.— Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց Համիտի պատուակալ թիկնապահներէն դեր-հաղարապետ Սէյֆէտտին էֆ.ի ստիճանազրկութեան և ցկեանս բերդարգելութեան պատիժը։ Այդ անձը իր ընկերները ժուրնալ ընելով բանտարկել ու աքսորել կուտար։

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԷՊԵՐԸ.— Օսմ. Լոյս կ'ըսէ թէ երէկ առնուած տեղեկութեանց համեմատ, Այվալըքի մէջ խմբովին ձերբակալութիւնները կը շարունակուին։ Մէկ քանի հելլենապատակներ ձերբակալուած ըլլալով վերջին դէպքերուն մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ, Այվալըքի հելլենական փոխ-հիւպատոսը ոմանք ազատ բողոքեր է գայմագամ Աքիֆ պէյի ստ։ Մայրաքաղաքի հելլենական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Նաում երէկ այս խնդրի մասին տեսակցութիւն մը ունեցեր Ռիֆաթ փաշայի հետ։ Այվալըքի իշխանութիւնները սկսեր են Ցոյներէն հաւաքել զինուորական տուրքը, զոր անոնք մերժեր են վճարել։

ՃԻՎԱՏԻՆ ՊԱՑ.— Նոյն թերթը կ'իմանայ թէ Իզատի տնօրէն Անդրէա Ճիվատէթ պէյ, որ լուր զրկած էր պատերազմական ատենին թէ զիտաւորութիւն ունի Պոլիս գալու, բոլորովին հրաժարեր է այդ դիտաւորութենէն, և Վիեննայի մէջ էնտիբանտան անունով շաբաթաթերթ մը պիտի հրատարակէ իր սիրզբունքները պաշտպանելու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԱՄԲԱԽԻՉՆԵՐ

Ասանէ մը ի վեր զանազան արհեստներու պատկանող մարդիկներ երեւան եկած են՝ հրապարակագրական ասպարէզը ընդգրկելու համար։ Հանողը թուղթի կտոր մը կը հանէ՝ վրան իր միտքին ցաքրատաքները գրելով և հասարակութեան ներկայացնելով իբրեւ համեղ կերակուր, մինչդեռ անհամ անլի մնոլթիա մըն է։ Անցեալ օր ատոնցմէ մէկը ձեռքս անցաւ, ու տեսայ որ այդ բանիմաց հրապարակագիրը ըսելու համար բան մը, որ ուրիշներու ըսածներէն տարբեր ըլլայ և հանէ ազմուկ մը իր թերթին ծաւալմանը նպաստաւոր, ազգային երգերուն վրայ կը յարձակէր։ Անդրանիկին օձիքէն կը բռնէր և ասդին անդին կը քաշկռտէր.— ա՛, սա մարդը ի՛նչ նոր բան կ'ըսէ կոր, տեսէք։ միջնացեղային համերաշխութիւնը անաղարտ պահելու համար պէտք չէ եղեր ազգ. երգ երգել. բոլիթիքայի դէմ է, ազնուութեան դէմ է, միութեան, հաւասարութեան, եղբայրութեան դէմ է։ «Անդրանիկը քաջ» մը, հապա եթէ Անդրանիկը քաջ ըլլայ ի՞նչպէս կարելի է եղբայրանալ Թուրքին, Ցոյնին, Հրեային հետ, և ոչ միայն Անդրանիկը քաջ ըսել այլ և երգել զայն։ ի՞նչ սոսիր։ Բայց չեմ հասկնար թէ ի՞նչու առանց ո և է անպատեհութեան կարելի է Էնվէր և Նիազի հերոսներուն ձօնուած երգեր երգել, և Անդրանիկի անուան ձօնուած երգ մը երգելուն մէջ եղբայրութեան, հաւասարութեան և համերաշխութեան դէմ վտանգներ կը գտնուին։ Էնվէր և Նիազի պէյերը բռնութեան դէմ վերուցին իրենց սուրերը և տապալեցին զայն։ Անդրանիկն ալ, իր կարգին, տարիներով այդ մ. եւնոյն բռնակալութեան դէմ մաքառեցաւ արիաբար։ Նպատակը միւնոյնն էր.— Օսմ. Հայրենիքին փրկութիւնը։ Անշուշտ Էնվէր և Նիազի աւելի վճռական և մեծ հերոսներ եղան պարագաներուն բերմամբը։ բայց աւելի մեծ հերոսներ գտնուելուն պատճառով քիչ մը աւելի պզտիկ հերոսները մոռացութեան և արհամարհանքի առարկայ դառնալու են։ Մենք Հայերս այնքան եռանդով կ'երգենք Էնվէր և Նիազիի անմոռանալի հերոսութեան ձօնուած երգ մը որքան Անդրանիկի, որ ամէնադժնդակ ժամանակներու և պայմաններու մէջ ըմբոստութեան դրօշը պարզած անվեհերօրէն մաքառեցաւ համիտեան բէժիմին դէմ։ Բայց ո՛չ, պէտք չէ որ երգենք Անդրանիկին երգը, վասն զի Անդրանիկը Հայ է և իրեն քաջագործութիւնները գովասանող երգն ալ հայերէն է. քիչ կը մնայ ըսեն թէ Անդրանիկ Հայոց Թագաւորութիւն կ'ուզէր հաստատել!!! սպասեցէք, սա ալ պիտի ըսուի։ Եւ՝ ըսողներն ալ օտարներէն առաջ մեր աչքաց բոլիթիքոսները պիտի ըլլան։

Բայց եթէ այս չիլ և կասկածելի ճարպիկութիւններուն վրայ ուշագրութեամբ նայիս, կամ քողը կտոր մը վեր առնես, դարձեալ ուրիշ բան չես տեսներ հոն եթէ ոչ կուսակցական կիրք և նախանձ։ Անդրանիկ դաշնակցական կուսակցի մը եղաւ, անոր փառքին ձօնուած երգ մըն ալ բնականաբար դաշնակցական բնոյթ կ'ունենայ, և այդ երգին տարապայման ժողովրդականացումովը՝ այդ կուսակցութիւնը համակրութիւն շահած կ'ըլլայ և... վերջապէս անհաճոյ բաներ կարգ մը մարդոց համար որ ուրիշ մէկ կուսակցութիւն մը ունին իրենց տրամադրութեանը տակ։ Ահա՛ թէ մինչեւ ուր տեղուանքը երթալու է գաղտնիքին թելը գտնելու համար։ Անկեղծութիւն մի ըսիր. այս ապրանքէն մենք՝ Հայէն՝ զատ ունեցող չի կայ. ապացո՛յց հականդրանիկեան սա չլսած ու անճարակ քարոզչութիւնը, որ նպատակ ունի ազգերու համերաշխութիւնը տեւականացնելու. վա՛յ այն համերաշխութեան որ Անդրանիկի երգին ըլլալովը կամ չըլլալովը պիտի կրնայ պահպանուիլ։

Տեղւոյս հայ մամուլին մէկ մասը ասանկ անտղիղ միջոցներով է որ կ'ուզէ արդարացնել իր գոյութիւնը։ Նախկին յեղափոխականներ որոնք համիտեան բռնակալութեան դէմ քաջաբար մարտնչեցան... արտասահմանէն, հիմա, աղաւութենէն օգտուելով, հոս եկեր և քիչ չատ չապիկ փոխած, տարբեր փեռուներով զարդարուած, խոհեմութեան, իմաստութեան չանքարոյներ կը կարդան հիներ և ամենքն ալ իրենց խեղճուկ վիճակին մէջ լուսանկարուելէ յետոյ զրկուեցան Ագգ. Հիւանդանոց ուր տնօրէն իսրայէլ էֆ.ի յանձնարարութեամբ բաղնիք զրկուեցան և նոր ու մաքուր ճերմակեղէններ տրուեցան և հանգստաւէտ մահճակալներ յատկացուեցան այդ բախտագուրկներուն։ Որբուհիները ամիսի մը չափ պիտի պահուին բարեսէր ընտանիքներու քով, ուրկէ վերջ պիտի պատսպարուին Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան բանալիք վարժարանին մէջ։

ԱԶԳ. ՎԱՐՉԱՊԵՏԱՆ կողմէ Ատանա զրկուելիք քննիչ-պատուիրակները, որոնց պիտի ընկերանայ Նաեւ Տ. Յակոբ Աշոտ եպսկ., շաբաթ առաւ կը մեկնին, Մերսինի ճամբով։ Պատուիրակութեան հետ կերթայ նաև տիկ. Զապէլ Եսայեան իբր տնօրէնուհի Ատանայի մէջ մտերս բացուելիք որբանոցին։

ՄԵԾԻՍԻՆԷՆ 8 յունիս թուականով Պատրիարքարանն եկած հեռագիր մը իմացընելով թէ աղէտեալ ազգս մէջ կարմրախտի հիւանդութիւն ծագած է, անմիջապէս շիճուկ զրկել կը խնդրէ։

ԿԻԼԻԿԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Այսօրուան Ազատամարտի մէջ կը կարդանք հետեւեալ հեռագիրները.—

Ատանա 6/19 Յունիս.— Զորս օրէ ի վեր հոս հասած եմ։ Զոհերուն թիւը մօտաւորապէս երկու երեք անգամ աւելի է Կ. Պոլսոյ մէջ ենթադրուածէն։ Անատոլուի հետ հաղորդակցութիւնները ազատ են։ Այս տարուան բերքը լաւ է։ Անատոլուի գաւառներէն շատեր կան հոս։ Ամէնէն աւելի վնասուած տեղը՝ Պազէջ գաւառակն է։ Մէկ քանի գիւղերու մէջ հարիւր կիներու և տղաքներու վրայ մէկ քանի այր մարդ միայն ողջ մնացած են։ Համեմատաբար ամենէն քիչ վնասուած տեղը Ատանա քաղաքն է։ Ատանայի մէջ պաշտօնական տեղեկութեան համաձայն 243 իսլամներու պատկանող և 819 քրիստոնեաներու պատկանող տուներ և վաճառատուններ թալանուած կամ հրկիզուած են։

Էզիճէ, 7 Յունիս.— Համիտիէի, Օսմանիէի և Զօք-Մարզուանի մէջ՝ հայ, յոյն և ասորի զոհերու թիւը մօտաւորապէս 2000 է, իսկ իսլամներունը՝ 150։ Այսսի և շրջականերու մէջ հայ և յոյն զոհերու թիւը՝ 168։ Իսկական ճշմարտութիւնը երեւան ելլելու համար քննութիւնները անհրաժեշտ է որ այլ և այլ ժողովներու գործակցութեամբ կատարուին։ Ամէնէն աւելի վնասուած Պազէջ գաւառակին քննիչ յանձնաժողովը տակաւին գործի չէ սկսած։ Ուշադրութիւն հարկ է ընել որ սպանեալներու ընտանիքները հոգածութեան առարկայ դառնան։

ԽՍԱՒՆ ԺՈՂՈՎՈՅ գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և զբաղեցաւ ի մէջ այլոց հետեւեալ խնդիրներով։

Ա.— Ժողովը կարդաց Պիէճիկի Առաջնորդ Տ. Թաթուլ Ծ. Վրդ.ի Պոլիս գալու մասին տուած պատասխանագիրը. և անհրաժեշտ գտնելով անոր ներկայութիւնը՝ վիճակային ինչ ինչ խնդրոց մասին անոր բացատրութիւնները լսելու համար, որոշեց զինքը կրկին հրաւիրել Պոլիս։

Բ.— Տ. Յակոբ Աշոտ սրբազան փափաք յայտնած ըլլալով Ատանա երթալ, ժողովը գոհութեամբ ընդունեց Ն. Սրբազնութեան այս առաջարկը և զինքը անդամ կարգեց Ատանա ուղեւորելիք պատուիրակութեան։

Գ.— Ս. Պատրիարք Հայրը հրաւիրուած ըլլալով առաջիկայ հինգշաբթի կայսեր ներկայանալու՝ իր պաշտօնին հաստատութեան առթիւ, յարմար դատուեցաւ որ Ն. Սրբազնութեան ընկերանան Տ. Յովհ. եպ. Արշարունիի հետ Մայր դիւանի Բ. ատենապետ Տոք. Թորգոմեան էֆ. Կրօն. ժողովոյ ատենապետ Տ. Հմայեակ եպ. Դիմաքսեան և Բաղ. ժողովի ատենապետ Ստեփան էֆ. Դարեան։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ դպրոցներու և զինուորագրութեան խնդիրներով։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ տարեդարձին առթիւ խումբ մը բարեկան երիտասարդներու միջոցաւ հաւաքուած դրամը 11,100 ղրուշի չափ է և ո՛չ թէ 300 ոսկի, ինչպէս անցեալները ծանուցուած էր սխալմամբ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ նոյն Հաստատութեան լրատար Պ. Սիրուն Սարբեան իր պաշտօնէն դադրած ըլլալով այլ ևս ո՛և է յարաբերութիւն չի կրնար կատարել յանուն Հիւանդանոցին։

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ».— Այսօր ողջունեցինք Ազատամարտ օրաթերթին առաջին թիւը, կուռ և հետաքրքրաշարժ պարունակութեամբ։ Կը հրատարակուի առտուները։

ԼՈՍՍ ՏԵՍԱՒ Նոր Հոսանք Ընկերվարական և Գործաւորական Շարաթաթերթի 6րդ թիւը, շահեկան բովանդակութեամբ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 յունիս.— Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ աղատական երեսփոխան Պ. Լինչի մէկ հարցապնդումին պատասխանելով՝ Սըր Լտուարտ Կրէյի կողմէ գանձային նախարարութեան քարտուղար Պ. Բիզ ըսաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը չէր կրնար ետ կենալ Կրետէի ժողովրդեան տուած խոստումէն և մէկ տարի առաջ տրուած որոշումէն։ Սակայն մտադրութիւն կայ պահպանաւոր ձգելու Կղզիին ջուրերուն մէջ, օսմ. դրօշը ու իալամները պաշտպանելու և բարեկարգութիւնը ապահովելու համար։

ԼՈՆՏՈՆ.— Օսմ. պատուիրակութիւնը Լտուարտ Թագաւորին ներկայացաւ և Սուլթանին ինքնագիր նամակը յանձնեց։

ԱԹԻՆԵՔ.— Զիթայի և Եպիրոսի մտոյնական աւազակախումբի մը ու. օսմ. գօրքերու միջև կռիւ մը տեղի ունեցած ըլլալը կը հերքուի Սելանիկէն։ Նոյնպէս սխալ է թէ յոյն աւազակախումբ մը երեւան եկած ըլլայ Լլասոնիայի շրջակայքը։ Սա ստոյգ է որ ոչ մէկ հրոսախումբ կայ Եպիրոսի և Մակեդոնիոյ մէջ։ Յունաստան շատ խաղաղասէր և ուզիղ ընթացքի մը կը հետեւի։ Նոյն զգացումները ունին նաեւ Թուրքիոյ Յոյները։

ԹԻՖԼԻՍ.— Մէտտաթ-Ասատ, որ Բազվինի յեղափոխականներուն հետ յարաբերութիւն ունէր վերջերս, Սպահանէն մեկնած է 800 հոգիով։ Այս լուրը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Շահը շրջապատող անձերուն։

ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻ ՕՐԻԷՆԹԱԼ

ՔԷՐԲԷԹ ՄԷՆԻՈՒՖԷՔՋԸՐ ԼԻՄԻԹԸՏ

Սքամպոլեան խան, Պաղչէ-Դարբաս, ՊՈԼԻՍ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴՈՐԳԵՐՈՒ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ ԱՄԷՆ ԲՍԱԿԻ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՀՈՒԽ ԱՅԼԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վստահելի Վաճառատուն

ՌՈՌԹ ԳԻՒԼ

11—2

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		9/22 Յունիս
Օսմ. Գանձ. Միացեալ 4 %	Օ. Ա.	101 19½
Ամէնէն բարձր գին	»	101 25
Ամէնէն վար գին	»	101 18
Բուսիէի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	173 50
Ամէնէն բարձր գին	»	174 25
Ամէնէն վար գին	»	173 50
ԲԱՑՈՒՄ,		10/23 Յունիս
Օսմ. Գանձ. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ա.	101 18½
» » » ժամէ 5ին	»	101 18
Բուսիէի Երկաթուղի	Ֆր.	173 5/8
» » ժամէ 5ին	»	173 50
Գորտի Կ. Պոլսոյ	»	426
Անատ. Երկաթ. Հարաթ. Ա. տեսակ	»	518 —
» » » Բ. տեսակ	»	516
» » բաժնագիր.	Ա. Ա.	15 07½
Շերբէթի Խարիսիւ	»	— —

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՕՔԱԶԻՕՆՆԵՐ

ԱՄԷՆ ՁԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԹԻՐԻՆԿ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՂԱԼԱԹԻԱ

ԼԱ ՓՕՓՕԶ

կերակուրներու պատրաստութեան մէջ լա Փօֆոզի գործածութիւնը շատ աւելի նպաստաւոր է քան կարագը, ձէթը և ճարպը։ Միեւնոյն կերպով կը գործածուի, բաց մէկ բաւոր

ՆՈՒԱՔ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Լա Փօֆոզ բուսական զուտ և անխարդախ կարագ մըն է։

Լա Փօֆոզ, Մակնան Եղբարց վաճառանիշով, մեծապէս յանձնարարելի է առողջապահական տեսակէտով։ Բոլոր հիւանդանոցներուն մէջ կը գործածուի։ Մակնան Եղբարց վաճառանիշով այս իւղը փնտռեցէք բոլոր գլխաւոր նպարավաճառներուն մօտ, վաճառման կեդրոնատեղի Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան՝ Ն. Ս. Բէվէնճիոլու և Որդի վաճառատունը, Պոլիս՝ Լէոն Տ. Սէմսա, Լիմոնճըլար փողոց, թիւ 53։

Ընդհ. գործակալ

75—4 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրգ, իր մասնաւոր շենքին մէջ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	187,322,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	581,115,000 »
1908 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	83,232,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վօյվոտա, Գալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աչբը Էֆէնտի ճատտէսի, թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻԶ 11

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆր.	9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	»	142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ *ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի դիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ իտոն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։* 50 – 36

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ

Պոլիս, Անճանիատիս խան

WILSON LINE

HULL CONSTANTINOPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանս	1069	Տիաս	4311	Հիտալկս	1531	Մարսէլլս	3709	Սարֆս	1119
Սալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքասս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումմլէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէբս	1203
Պասանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Պորոտինս	1264	Էպքս	3464	Իտահս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Պրիֆալս	4481	Էլասքասս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Դէյրս	1371	Էցաքս	1841	Քլէս	1053	Խնթայիս	4036	Թոլէտս	1470
Գալիբաս	1837	Ֆիտս	954	Քոլրինս	2307	Օրլանտս	1535	Ուրպինս	242
Գաբէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոլլս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Գազս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէբանթս	2272	Բիալճս	3329	Վքլթուցն	2391
Սօսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Բինալտս	1553	Եէտս	1350
Գոլորատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլլս	1613	Զէցս	1200
Գանկս	2905	Կօզս	1011	Մալմս	724	Բօճէս	1789	Թորս	
Գորսս	895	Կլսանս	1695	Մարէնկս	1273	Բոզացիս	136	Մայօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.

«Քլիս» շոգենաւը, նաւապետ Արմսթրոնկ։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.

«Մորոքքս» շոգենաւը, նաւապետ Սարէն, յունիս 29ին

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԻԶՕՏ

Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միւլէթ խան, Գալաթիա։ 10

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿ՝ ՈՒԹԻԻՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմե Ընկերութեկալներդ. գրասենեակը, Գալաթիա, Նապը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօրէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սաաօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլոզլու, Էմին-Էօնիւ, Պահէք Գաբու Իզմիր փողոց.
Գաալաթիա, Ալեքսանդր Անաթասիաթիս չուկայի հրապարակ.
Գաալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօռա ճաաէթի.
Պէյօլի-քաէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէյօլի-քաէրէ ճաատէսի, թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիան. [illegible] բանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քիչէճեան էֆ.

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ չինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքագրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախսուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13
Սկիւտար) Զարչը Պօյը, թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 16

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱ ՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻԶ 1828–1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ԲԱՐԻԶ 9, ՐԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԾՐԱԳՐԱՔԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ գումարք	480	» »

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ՝ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ Իինիոնի ապահովագրեալներ։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ ռակացոյց. նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ժամանակակից դիներով, օրինակի համար՝

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԻՊ ՄԱՀՈՒ, ԵԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ԷԼԵՆ. ԷԼՆ.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ

Պետ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթրճը Օղլու Բասաժ։

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՅՑ ՏՈՒԱԻ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իմ ինքիր կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ծկարտկազմներու համար։ 50 1

ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆ ROBIN

Անոնք որ կը տառապին ֆրանկախտէ, սրտի և երիկամունքի հիւանդութիւններէ, թոքերու ընդլայնումէ, սպղերկութենէ, յօդացաւէ և կամ եթէ վերջին երկու հիւանդութեանց մասին արամադրութիւն կը տեսնեն իրենց մէջ, ըստ սովորութեան՝ իօշիւր կ'առնեն, որովհետեւ բժշկականապէս հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է թէ իօշիւրին խարիսխն եղող իօտն ամէնէն ազդու հականէխիչն է, որ մարմնէն ներս մտնելուն պէս, հիւանդութեանց միակ պատճառն ու զարգացուցիչ եղող միքրոպները կա՛ժ կ'ոչնչացնէ և կամ անոնց թոյնը կը չեղոքացնէ։ Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ որ իօտը կամ իօշիւրը եթէ բացարձակապէս մաքուր չըլլայ՝ կրնայ շատ մը խանգարումներ առաջ բերել մարդկային մարմնոյն մէջ։ Տօքթ. Ռոպէն այս չարիքին առաջը առնելու և իօտը բացարձակապէս օգտակար դարձնելու մտածումով, երկար փորձերէ ետք յաջողած է պատրաստել ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆ անուն դեղը, որ վաւերացուած է Ֆրանսայի բժշկական դժուարահաճ Ակադեմիէն և հիւանդներուն յանձնարարուած իբր տիպար իօտը, որ այս դեղին ամէն բուժիչ յատկութիւնները ունի և զերծ է անոր անպատեհութիւններէն։ ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆԸ կը ծախսուի մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։ 18—16

ԲԱՑՈՒՄ ՖԼՕՐԻԱՅԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ

ԱԶԳ.— *Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանելու հանրութեան թէ Ֆլորիայէ պարտէզին բացումը տեղի ունեցած ի 1909 ապրիլ 19 կիրակի օրը։ Այդ պարտէզը հաճելի ընծայելու համար զրօսաէրներուն, կարեւոր բարեփոխումներ կատարուած են։ Վրան գոց տեղ մը չմնացած է. ի հարկին անձրեւէն պատսպարելու համար յաճախորդները։ Պիֆէն բոլորովին կերպարանափոխ եղած է, որպէս զի ամէն յաճախորդ կարենայ թարմ գարեջուր խմել, շատ արագ սպասարկութեամբ, որքան ալ բազմութիւն ըլլայ։ Պօսնիթի գարեջուրը, խիստ թարմ, զեղչուած գիներով պիտի տրուի և պարտէզին մէջ փակցուած ծանուցումներով դինը նշանակուած է։ Միւս բմպելիներն ալ առաջնակարգ պիտի ըլլան և ամէն քսակի մատչելի։ Պէտք է ըսել որ սեղաններու և սեղաններու համար դրամ չպիտի առնուի։ Երթեւեկութիւնը դիւրացնելու համար, երկաթուղիի ընկերութիւնը շատ մը կառախումբեր պիտի կեցնէ Ֆլորիայի առջեւ, ուրբաթ և կիրակի օրերը։*

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնթի գարեջրատան անանուն Ընկերութեան

12—10

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (44)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՈՒԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԵՐԼՏԸԶԻ ՊԱԼԱՏԸ ԵՒ ԻՐ ԴԱՀԱՏՆԵՐԸՆԵՐ

Այդչափը կը բաւէր իրր քաղաքական գործիչ ամբաստանելու ֆրանսացի տիկին մը։ Մինչեւ հիմա Բերայի մէջ կը խօսուի 1900ին Երլտրզի թատրոնին մէջ պատահած դէպքերուն վրայ։

Այդ թատերական դէպքերուն հետեւանքով, շատ մը օտարականներ, դեսպանատուններէ քաղաթերով յանձնարարուած ըլլալով հանդերձ, Սէլամլրքի հանդէսին ներկայ կը գտնուին ամէն կարգի լրտեսներէ պաշարուած։ Մեր նկարագրած մեծ դաւադրութեան հետեւանքով, նախ փակուած և յետոյ փլեցուած է այն քէօշկը որ յատկացուած էր Սէլամլրքի հանդէսին ներկայ գտնուող օտարականներուն։ Եւ ատոր պատճառը սա է որ ֆրանսացի օրագրող մը Երլտրզի բեմը հանած էր կին մը, Ապտիւլ-Համիտը սպաննել տալու համար Պելէյնի ներկայացման միջոցին։

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Կ. ՊՈԼԻՍ ԻՆՉՊԷՍ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԱՏՆԵՐԸ ԵՂԱԾ Է

Լրտես իշխան մը.— Ունակութիւնը չի բաւուիր.— Լրտեսութիւնը Թուրքիոյ զանուն վրայ.— Պեհապեթին հոմար լրտեսի՝ ամենէն նուիրական պարտականութիւնն է.— Տօն Պազիլիոյն տեսութիւնը. Ճանճերն ու մարդիկը մեղրով բռնելու է.— Պիրելի լրտեսները եւ միւսիր Ֆուատ փաշա. Ինչպէս ձերբակալեցին Ֆուատ փաշան.— Նախագահ Լուտֆի եւ Շէյխ Էսատիլ-Հիւսա.— Եզրակացութիւն.— Եւրոպացի լրտեսներուն ամենէն մեծը եւ նշանաւորը։

Կ. Պոլիս լրտեսութեան քաղաքը չէ դարձած յանկարծ։ Աստիճանաբար տարածուած է, բայց արագօրէն։ Հասկնալու համար թէ ի՛նչպէս լրտեսութիւնը մուտ գտած է այնպիսի ազգի մը մէջ, որուն իսլամ տարրը բոլորովին հակառակ է այդ ամօթալից արարքին, պէտք է լաւ ուսումնասիրել և ճանչնալ թելադրիչը։

Այդ թելադրիչն է կարմիր Սուլթանը, սիրականը Վիլհէլմ կայսր և բարեկամը այն նախագահին, որ պատիւ ունեցած է վարելու ֆրանսական ազգին ճակատագիրը, այսինքն բարեկամը երկու մեծ կառավարութեանց։ Իր մտքիավէլութեամբ՝ Սուլթանը կրցած է խաբել զանոնք, բան մը որ Ռուսիոյ միտոյն օգտակար եղած է։ Եւ Ռուսիա մեղմօրէն, առանց փոքի և թմբուկի, յաջողած է տիրապետել այդ երկրին՝ Թուրքիոյ վրայ, որմէ խլած էր Պերլինի դաշնագիրը։

Ապտիւլ-Համիտ ինչ դիւային խորամանկութեամբ յաջողած է այլայլել իրեն ծառայող իսլամներուն բարոյական զգացումը։ Ի՛նչպէս կրնայ ըլլալ որ այդ աղիտաբեր մարդը, այնքան կարճատեւ ատենի մը մէջ, կաչառած է հպատակ կամ քրիստոնեայ տարրերը, որոնք կաչառուելու պէտք չունէին, մինչեւ իրենց ոսկորին ծուծը այդպէս ըլլալնուն, այլ էապէս պարկեշտ և ազնիւ տարր մը, որ օսմ. ազգին իսլամական յատկանիշը կը ներկայացնէ։

Ահա թէ ի՛նչպէս կարելի է բացատրել այդ երեւոյթը։ Համիտ իշխան, զոր իբր կախարդ ցոյց տուինք մեր ընթերցողներուն, իր կախարդական արարքներուն վրայ կ'աւելցնէր լրտես ու վաշխառու իշխանի մը շահաւոր զբաղումները։ Համիտ կը լրտեսէր անդրանիկ եղբայրը՝ Մուրատը և միւս երկու եղբայրները, իր հօրեղբօր՝ Ապտիւլ-Ազիզի հաշուոյն։ Անոնք իրազեկ ըլլալով այդ լրտեսութեան, մեծ յարգանք մը չէին տածեր Համիտի նկատմամբ։

Արդարեւ, օրին մէկը, դատական նախարար Աքիֆ փաշա այցելութեան գացած էր գահաժառանգ Մուրատ իշխանի բնակարանը, երբ իր վստահելի մարդոցմէ մէկը ներս մտաւ և մեղմաձայն խօսեցաւ գահաժառանգին հետ։ Մուրատ, չափազանց այլայլած, իր հիւրէն խնդրեց մօտակայ սենեակ մը քաշուիլ, աւելցնելով.

—Համիտ եղբայրս զիս տեսնելու կուգայ. ձեր շահուն համար խակ չեմ ուզեր որ հոս գանէ ձեզ։

Յատկանշական չէ՞ այս յայտարարութիւնը։ Համիտ իշխան ոչ միայն իր հօրեղբօր խմաց կուտար եղբայրներուն բնակարաններուն մէջ անցած դարձած ամէն ինչ, այլեւ կանոնաւորաբար տեղեկագիրներ կուտար Մուրատի այցելող բաղմաթիւ անձերու մասին։

Ֆրանսա այցելութենէն յետոյ, ուր Նաբուլէօն Դ.ի արքունիքին մէջ համակիր ընդունելութիւն մը չգտաւ, Համիտ իշխան իր մարակոցներուն դիրքը փոխեց, և օգտուելով Ապտիւլ-Ազիզի ընթացքէն, որով մերժած էր դրամ փոխ տալ իրեն, սկսաւ գաղանաբար գործել հօրեղբօրը դէմ, ի նպաստ գահաժառանգ իշխանին։

(Շարունակելի)

Առաջնորդ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ